

LA COMARCA DE LLEYDA

SETMANARI CATALANISTA

(ADHERIT A LA UNIO)

PREUS.....
 Any pagat directament. . . . . 4 pesetes.
 Estranger. . . . . 8 »
 Número corrent. . . . . 5 cèntims.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

— RAMBLA DE FERNANDO 11, 1.º —

SORTIRA TOTS LOS DIUMENGES

No s'admet cap original sense firma, ni s'retornen

Lo que volém

«Volém la llengua catalana ab caràcter oficial y sols per estatuir nostre dret y lleys civils, sino tots jueces y magistrats, y que dintre de Catalunya s'apliqui en última instancia 'ls plats y causes: volém ser arbitres de nostra administració, fent tribuïr a la formació del exercit espanyol per medi de voluntaris ó diners, suprintendint el servey tan sols dintre Catalunya.» (Del Manifest de la Unió Catalanista de 16 Mars 1897)

La vida local

Lo desballestament que en tots los ordres de la vida social porta 'l centralisme, enloch es més manifest que en los municipis. Pot afirmar-se sense temensa que la vida local no existeix avuy, perque entrebancada primer y anorreada després per la acció omnipotent del Estat, ha mort de veritable consumció. S'ha lligat al municipi, se l'ha estrafet, convertintlo en una roda més d'aquesta inmensa y intrincada màquina administrativa que 'ns avergonyeix devant del mon civilisat, y al moviment lliure y espontani de les creacions naturals, ha succehit per forsa; lo caminar mandrós y uniforme que imprimeix una reglamentació tan xorea com minuciosa.

Prou que se 'n adonan los polítichs espanyols de que la realitat vivent, lo que 's toca y 's palpa en lo que fa referencia á la organització municipal, no respón á les esperances concebudes, als somnis que foria sa imaginació visionaria. Es per aixó que á cada cambi de ministeri vol empendres la reforma de la administració local, y d'aquesta reforma se 'n fa bandera pera guanyar simpaties. Però 'l temps passa, lo mal empitjora, y grans merecs que la reforma no vingui, perque tot lo que 's fes seguint les falses tradicions polítiques que imperan, hauria d'esser més funest y més perturbador encara que 'l trastorn á que ja 'ns té acostumats la legalitat vigent.

Era 'l municipi avans una societat perfecta y expontáneament formada, ahont s'hi podian satisfer totes les necessitats de la convivència local. Constituhit per la veritable representació del poble, acoplava en son sí les forces vives d'una població y les agermanava estretament, donantloshi autoritat y prestigi pera resoldre qualsevol conflicte. Essencialment autònom, cumplia ses funcions peculiars y propies sense intervencions estranyes ni tuteles ominoses, trobant en la marxa progressiva d'altres pobles la necessaria emulació pera desenrotllar energies en bé de la comunitat.

Però, era quelcom més lo municipi. Deslligat d'entrebanchs y ab vida propia, superior per son origen y per sos fins á tot altre organisme polítich, era la defensa més ferma contra les intrusions y exigencies del Estat, la garantia més segura de les llibertats y dels drets dels ciutadans. Recordis la constitució y 'l funcionament dels antics municipis catalans, y 's podrà apreciar sense gayre esforços á quin grau de rebaixament moral y material hem arribat ab la tolerancia de un régim que disfressa les més sagrades institucions pera convertirles en sucursals odioses del caciquisme, forma moderna del feudalisme mitjval.

Perque avuy, del antich, del veritable municipi no 'n queda ja ni rastre. A l'ombra d'una constitució que proclama, pero no garantisa, los principis de llibertat nostres consells, han perdut de poch en poch ses atribucions, sos recursos y fins la respectabilitat que avans gaudian. Destrossats sos organismes constitutius y substituïts per les forces polítiques actuals, ó,

pera dirho més clar, pels partits y per les banderíes polítiques, lo municipi no pot cumplir sa enlayrada missió social, y queda reduhit á un senzill centre burocrátich ahont s'hi dirimeixen personalismes y baixes ambicions. Quant més se 'l aprofita pera mantenir lo poder de les oligarquies centralistes, ja dispensant migrades merecs, ja falsificant la voluntat del poble en època d'eleccions.

Es llógich, donchs, que desnaturalisat lo municipi, desapareixi per complert la vida local, principal fonament de la prosperitat dels pobles; y es més llógich encara que, dintre del régim que 'ns governa, no 's puga concebir la més petita esperança de resurrecció. Sols les solucions autonomistes portan en sí lo remey dels mals que sofreixen, los municipis, pero en tals solucions no hi cal confiar per ara, perque son incompatibles ab la manera d'esser y ab les tendencies dels qui malmenan l'Estat espanyol.

Ara bé. ¿Pot lo Catalanisme sense apartar-se de la esfera de la legalitat en quí viu, reconstituir la vida local, preparant y educant aixís al poble pera 'l moment de son triomf definitiu?... No sols ho trobém factible, sino que, donada la vitalitat y importancia cada dia més grans del moviment catalanista, ho creyém de absoluta necessitat.

Pochs son ja, per fortuna, los pobles importants de Catalunya que no comptin ab entitats regionalistes ó ab nucleos més ó menys importants d'entusiastes defensors dels nostres ideals. Caldria no mes que cada associació ó entitat, sense descuydar son fi principal de propaganda, se constituïssin de tal manera que vingués á satisfer les necessitats de la vida local, aténent sempre á les condicions, caràcter y manera d'esser de cada poble y treballant ab fermesa y decissió en lo que fos d'evidenta utilitat pera la localitat ó comarca respectiva.

Tal vegada ab organismes apropiats fora possible oposar á l'acció anorreadora y anti-social dels actuals municipis, una acció profitosa, enlayrada y digna, que contribuiria més que per altra propaganda al desvetllament del poble catalá y á la reconstitució de la vida local.

Que hi pensin los catalanistes de totes les encontrades, perque la preparació pera 'l pervenir, no sols es convenient sino molt propia del geni práctic de la nostra rassa.

PERE LLORET.

Tarragona, 29 Juny 1902.

De (La Renaixensa.)

Puntes y tafetans

Densá que 'n Canalejas sortí del ministeri de les tomates de Serós y de les cireres garrofals de l'horta de Lleyda, que 'ls ministres se bellugan mes qu'una anguila de l'estany d'Ibars quan la treuen del líquido elemento.

Raro es lo dia, que no surt de Madrid algun dels responsables: l'un dia á Burgos, l'altre á Palamós; avuy cap á sol ponent,

demá cap á sol ixent; ara cap al Nort, y després cap al Mit-jorn. Res; que sembla que tenen lo ball de St. Vito, ó 'l mal de St. Pau.

Lo que si tenen es los trens de franch, y la teca assegurada, que si no fos aixó prou me jugaria la democrácia den Canalejas, contra 'l cervell den Moret, que no voltarian tan per montes et colles.

¡Fossen com nosaltres, que 'm de pagar fins lo bitllet del gós.....!

Pro 'ls que se sacrifican pel país, son aixís; no 'n tenen prou ab qu'els mantinguem los cavalls del cotxe, y 'ls regalem superba estada, y 'ls hi donguem vint, ó vint-y-tres duros cada dia, diariament, tots els dies.

Ho volen tot: fins lo carbó de la màquina, lo luxo dels cotxes-salons, y l'esplendidesa oriental de sos viatjes innecessaris y superfluos.

Aixó 's l'America per dins.... y l'Africa per fora.

¡Quin será aquell dia en que se 'ls hi reuñarán les barres!

Y á propósit de viatjes de gorra, y viatjants gorreros.

En Canalejas, lo floroneo de la democrácia, falsa, embustera y centralista, que fa cent anys anuncia quatre morts de gana sense donarla ni quan están farts, fou ovacionat á Madrid, al arribar á la vila del ós, quan fugí de Barcelona escapant en brassos de la por mes diarréica qu'han vist les planes de l'història del cólich nerviós d'ab-dos continents, lo de dalt y 'l de baix.

Y sos admiradors li donaren un àpat-tart ó d'hora y de tortes ó de mortes hem de fer cap á la pastura—y quan tingué la patria ben democratizada, ó sia en termes vulgars, la panxa ben plena, y per lo tant regenerat lo ventre, y tonificat lo gran simpátich, que tan s'habia agitat poch avans, ab lo moviment peristáltich que li feya treure cap á fora la.... por que tenia dintre; obrí la boca, deixá anar sa eloqüencia parlamentaria y noydeterónica pera dirnos que ell no fuirjá may y per lo tant may.... l'afusellarán pel radera.

¡Deu no se 'n reguard!

Deu no s'en reguard de valents com en Pep de les Nafres: ab una llegió com ell, y en Sagasta vestit de miliciano per quefe, de segur que tornariam á conquistar fins lo quartel de St. Gil.

Tot vá ser veures entre 'ls seus, entre 'ls que parlan com ell, y menjan com ell, pera sentirse farruco. També ó fan los nens aixó; quan están al costat del pare tots son valents.

Pro, aixó, no es mes que conseqüencia llegítima del valor cíviu y de la forsa de les conviccions que te 'n Canalejas.

Que per lo vist es bó pera ser confessor quan no hi ha perill, pro, no es de la fusta dels martirs. Si hagués anat á Luchana no l'haurian pas fet sant.

L'haurian fet ranxero.

Fentli molt honor á n'ell y á la seua democrácia d'anar per casa.

Es molt cómodo fuir devant de la

Guardia Civil, y fer lo valent quan ningú l'amenassa.

Afortunadament per Catalunya no tornarà; ja sab qu'els catalans no confiem en altra democrácia que en la emanada de les Basses de Manresa, y practicada pel catalanisme militant.

Que encara no ha hagut de marxar ni fugir d'enloch.

Lo banquet que van donarli sos admiradors de Madrid, al Pepillo fou l'escusa.

Lo principal era fer declaracions.

Se veu que á Madrid no s'pot dir res que no s'estigue fart com un tinter.

Per lo que 'ls admiradors den Romanones—tan galapats son los uns com los altres—també li donarán un àpat, que, com l'altre servirá d'escusa perque 'l ministre coix fassa declaracions que contraresten les del floroneo de la democrácia.

Per lo vist tots se declaran, pro no se 'n casa cap.

¡Ne son molt de pinta-mones!

Mitja Espanya está en vaga.

No s'hi declararà 'l govern, no tingueu por.

Vagues, ja 'n tindréu; pro una que, com aquesta, fora profitosa..... ¡no 'ns farà mal de barres!

En Perez Galdós, ha acceptat la creu d'Alfons XII.

En Benot, no l'accepta.

Realment hi ha homes, homenets y homenassós.

En Perez pertenix á una classe.

En Benot á l'altra.

A quines? Si ho endivinan los hidono la creu del Cassases.

Ha dimittit lo Director General de la trunfa.

Ja hi posarán algun bleda.

Tot es qüestió d'hortalisses.

Cares, dolentes y tarades de la marfuga.

Del euch, ó de la pedra.

Pr-To.

CARTES

Excm. Sr. Ministre de Gracia y Justicia

Deya en la meua última, Excm. Senyor, que no pot castigarse com á delictes cap fet positiu ó negatiu que no estiga previst y penat en lo Códich vigent, y que totes les accions ú omissions voluntaries no mentades en l'articulat de dit text legal, estan ipso jure exentes de tot procediment criminal.

Deya, aixís mateix, que 'l fet qu'és conté en lo primer punt y que anava de capsalera á ma anterior no constituïa cap delictes ni falta.

Y anyadia que la doctrina internacional corroborava en un tot la meua afirmació.

Efectivament: los Códichs penals dels Estats constituïts miran sempre, com indicava en ma última, cap á dintre, may cap á fora, perque 'l mútu respecte dels distints estats, entre si, vedan tot' altra gestió oficial ú oficioasa.

Lo pare no pot legislar sino pera los quins viuen dins de sa casa, may als que fora d' ella, cap relació de dependencia tenen ab ell.

D' igual manera un Estat no pot ficarse en un altre Estat, sense notoria infracció del dret que regula les relacions dels mateixos.

Los Estats son persones morals y jurídiques, ab drets que exercitar y devers que cumplir, y per lo tant funcionan independentment los uns dels altres.

Per consegüent l' acte de felicitar lo ciudadá d' un Estat, al quefe d' un altre per un fet polítich que cap relació té ni en quan á la persona, ni en quant á la cosa ab l' Estat á que perteneix lo felicitant, es licit.

Licit, en quan á l' ordre interior del Estat; y amparat pel dret internacional, en quan al ordre, ó carácter públich.

Y, en bona doctrina no crech que se 'm puga probar lo contrari, en cap de tots los distints aspectes jurídichs en que 's puga mirar la qüestió.

Lo castigar un fet d' aquesta naturalesa presuposa (y dit siga ab los deguts respectes) lo coartament d' un dret, l' ovlit del respecte mútu y l' infracció de les lleys internacionals.

Al ciudadá se 'l coarta en l' exercici d' un dret; s' ovlida 'l precepte de la reciprocitat internacional en vers l' Estat felicitat; y s' infringeixen les lleys reguldoras de les relacions mútues dels diferents Estats, perque l' ACTE POLÍTICH objecte de la felicitació va, per un Estat independent, á altre Estat lliure, sobre 's quins cap dret de domini hi té l' Estat Espanyol.

Respecte á aquet, l' acte de son ciudadá deu califarse de licit, en quan al home, y d' indiferent en quan á l' Estat.

Y l' acte *humanament licit, y socialment indiferent*, no deu castigarse en bona doctrina, ni admetenlo com á hipótessis, es dir com á contingent y possible, com á punt de discussió.

Perque, donchs, si aquesta es la sana doctrina legal s' ha processat al quefe dels biskaytarres, sentant — de passada — un precedent funest y de conseqüencies esgarriadores?

Se m' objectará que aquet fet s' ha considerat — aixís ho ha dit la prempsa tota — com á atentatori á l' unitat de la Patria?

Es en aquet concepte per lo quin s' ha processat al quefe dels biskaytarres?

Se 'l considere com á sedició ó rebelde?

Es racional sisquera aquesta calificación legal del fet?

Concretém lo suposat acte punible.

Un ciudadá espanyol felicita al Quefe dels Estats Units per haber aquet concedit l' independència á l' illa de Cuba.

Ovlidém, perque hem d' ovlidarho, que Cuba haja estat colonia espanyola; ja es un Estat, regonegut oficialment pel govern y 'l Quefe de l' Estat Espanyol, y per los demás Estats constituïts.

Quin delictu ha comés aquell ciudadá? Crech que cap.

Ho veurém en la carta próxima.

M. ROGER DE LLURIA

Advocat, y membre titolar efectiu del Directori Jurídich Internacional de Madrid

Lo Doctor Alcover

DICCIONARI CATALÁ

A les nou y mitja del matí del dimars arribá á Lleyda l'ltre. Vicari general de Mallorca.

(1) Vejis lo número passat de La Comarca.

Després de fer algunes visites á diferents edificis acompanyat d' alguns amichs, al dia següent per la tarde á les 6 y mitja comensá sa anunciada conferencia que doná al saló d' Actes de l' Ajuntament, quin local estava completament ocupat per triada concurrencia que omplena lo lloch del públich y 's escons.

Formava la presidencia lo Dr. Alcover que tenia á sa dreta al Alcalde D. Román Sol y á su esquerra á D. Manel Gaya y Tomás.

Lo Sr. Gaya feu la presentació del hoste eminent donant les gracies al Sr. Sol per haver prestat lo grandíós saló hont se celebrava tant solemne acte.

Lo Dr. ALCOVER remerciá les paraules afectuoses del Sr. Gaya y diu que l' esplendidesa del Sr. Alcalde es echo fidel del desitj de la població que, tant catalana com es, sent natural amor á l' empresa que estém comensant.

Posá de relleu l' importancia del Diccioniari y don á mercés á la nombrosa y distingida concurrencia que, comprenent tal importancia ha respost á la patriótica crida, ab tant entusiasme.

Es tant important l' amor á la llengua prodia que 's pobles que van al devant de la civilisació, los pobles que van amunt, son los que senten mes amor á sa llengua; y deixarla abandonada es seny fatal de decadencia.

Volém dotar de un diccionari complert á la llengua catalana; que abrasse totes les comarques catalanes, tant les del Príncipeipat com les de Mallorca, Roselló y Valencia; tractém de dotar de un diccionari de á la llengua que há mes de mil anys es parlada y que 's parlará indefinidament segons indicis, donchs no hi há humanes forces suficients pera destruhirla y aniquilarla. Aquest diccionari compendrá la parla catalana desde l' nové ó desé segle.

Posa de manifest la ignorancia dels que califcan al catalá de dialecte. Entre les varies filles del llati se distingí sempre la nostra com una de les mes importants y prepotentes.

Per medi de la historia demostra lo predomini de la llengua catalana sobre les restants de la Europa de l' Etat mitjana. La mateixa influencia política d' Espanya li vingú del poder de la Corona catalana aragonesa.

L' haver abandonat la llengua nostra los literats, després de fusionarse los Casals d' Aragó y Castella produhint l' aïllament de l' catalá, que sols servi pera 'l poble, causá sa decadencia ensemps que motivá l' error de creure que 'l llenguatge de Balears y Valencia no era catalá. Aixó ocasioná ur gran inconvenient, donchs al fer los diccionaris de la nostra llengua ab tals prejudicis, consideraren tant sols la parlada en les comarques de Catalunya y per tant, resultaren aquells, incomplets. Sobre tot per prescindir també de les paraules que 's troban en les distints obres literaries dels nostres grans escriptors clássichs.

Ab lo Diccioniari que projectém formar se cubrirá aquesta deficiencia y podrá probarse com es una la llengua de tots los pobles de nissaga catalana; y com es la que avuy se parla la mateixa que parlaren y usaren tants literats.

Pera conseguir aytal propósit es precis lo trevall constant de centenars de persones portades del entusiasme y amor al propi idioma; donchs se tracta de recullir les paraules de totes les comarques que parlen catalá, tenint en compte que no n' hi há prou ab recullir les peculiars de cada poblet sino totes absolutament, perque es impossible saber les que son d' un lloch determinat sino 's coneixen les de 's demás punts. A més que aixó originaria prefericions y, en cambi, la constant repetició que causarà 'l ferho tal com vos dich, lluny d' esser un inconvenient, es un gran ventatge perque probará la generalitat del ús de les paraules y 's diferents sentits en que una mateixa s' trobará usada en llocs diversos. Aixó esplicarem en la *lletra de convit* que, per conducte del benemérit escriptor Sr. Gaya entregarem á cuants nos

vulgan ajudar en la empresa que tenim entre mans.

Hi há que tindre, á més, en compte, que les paraules deuen esser escrites en la forma que son pronunciades pel poble, pus així es com poden sentarse les lleys per les que han vingut á estudiar los sabis la formació de les llengues modernes. Y s' ha de tindre en compte tal pronunciació ab totes ses variacions y modificacions, fonament de les lleys fonétiques y morfollógicas.

Lo Sr. Alcover aquí explica y detalla ab tals exemples les distintes adicions, subtraccions, transposicions, contraccions etc., de una paraula que 'l públich selecte esclata en un aplaudiment, merescuda tributació á la erudició vastíssima que en aquestes materies prova 'l Dr. Alcover.

Les corrupcions aqueixes, observades científicament no son tals corrupcions sino que, al contrari, son la base de les lleys de que avans parlavam.

Tots aquets materials que s' arroplegarán, no sols han de servir pera 'l Diccioniari de la llengua catalana sino també pera una *Gramática general* que tinga sos fonaments fonéticos y morfollógicos en la ciencia y en la historia.

No son poch los que senten la afirmació de que la varietat de formes del catalá es una confusió. Qui tal assegura té un concepte equivocac completament de nostra llengua, á la que 's preté judicar presentantli 'l castellá com á exemplar. L' idioma castellá no serveix de punt de comparació ab lo catalá. Totes les llengües, inclosa la castellana, tenen aytal varietat. L' uniformisarles constituheix un atentat á la naturalesa mare d' aquesta varietat; mentres que la riquesa de formes dialectals es prova de riquesa llingüística. A mes, nosaltres que combatém l' uniformisme á les lleys, nosaltres que tant illóglich trobém lo centralisme polítich no podém caure en tant grossa inconsecuencia prenent centralisar lo que la naturalesa de la llengua manté vari.

La norma, lo padró de nostra llengua lo tenim y ben excelent en la grega clássica, una de les mes riques y sonores. Lo grecch estava constituït per quatre dialectes que eran: lo *ari*, lo *éolich*, lo *jónich* y lo *dórich*. Y á ningú se li ha acudit calificarlo com molts califcan la llengua catalana. Y ara som á lloch de dir que dialecte significa la diversa manera de parlar una llengua en diferents pobles. Lo catalá té cinch formes dialectals y no 'l forman algún d' aquestos sòlsament, sino tots en conjunt. Realment, les diferencies son de poca importancia y ab lo Diccioniari en projecte no sols se conseguirá demostrar aixó, sino aprendre totes aquestes modificacions.

A la empresa aquesta convidám á tots los catalans ayments de la llengua, especialment á eixa distingida concurrencia que ab tanta atenció y delicadesa m' escolta y 'm dona la seguritat de que la comarca de Lleyda estaré representada dignament en lo Diccioniari que ab l' ajuda de Deu y 'l trevall de tots podrém portar á una ditxosa realitat.

Aixó m' ha portat á recordar que á Barcelona y algún altre punt vos he tingut de defendre del calificatiu de *castellanisats* que vos aplican alguns per la vostra particular pronunciació.

Diuen que 'l fer los plurals femenins en e tencada com per exemple *pedres, cases*, prova que vos haveu deixat importar l' accent de la e castellana, sent aixís que aixó precisament prova lo contrari perque 's castellsans diuen *pedras, casas*, semblant mes aviat al *pedras, casas*, de Barcelona y altres punts que á les vostres finals en es, que constituheixen una diferencia radical que vosaltres haveu sabut conservar malgrat vostre vehinatje ab les terres aragoneses y castellaner. Tots los catalans vos tenim de reconeixer la gloria de haver sigut la muralla que ha contingut la invasió d' estrangerismes en la llengua que haveu sabut conservar en la mes possible puresa.

Rahó es aqueixa que vos ha de inclinar á contribuir ab mes entusiasme y

colaborar ab fruyt en la obra capdal que, pera be de les lletres patries, tenim empresa.

Al acabar la magnífica conferencia del sabi filólech y eminent literat lo públich se vejé obligat á coronarlo dignament ab forts aplaudiments que corroboravan lo fet de haver sigut escoltada ab gran interés, ab tot y durar mes d' una hora la disertació del lltre. Vicari General de la *Daurada Illa*.

Lo Sr. Sol agrahí les frasses d' afecte y les mereés ab que 's dos ans dits Srs. havian comensat y les doná al triat y nombros públich assistent al acte, fent notar que molt haviam aprés en la hermosa conferencia que s' havia termenat y que en gran manera deviam estimar tots los ayments de la llengua catalana los esforços y trevalls portats á cap per lo Dr. Alcover ab l' objecte de la obra magna del *Diccioniari y Gramática* generals que dit Sr. havia emprés en profit y honra de les patries lletres.

Les felicitacions que rebé 'l Dr. Alcover al finir l' agradabilíssim acte foren moltíssimes en cantitat y calitat de les persones que anaren á saludarlo.

A la nit á les 9 se 'l obsequiá á la Fonda de Espanya ab un sopar en que hi regná la major cordialitat y hont tinguerem també l' gust y plaher de aprofitarnos de la erudició y extensos coneixements del il·lustrat mallorquí iniciador de la obra monumental á la que tots estém obligats á contribuir.

En lo cotxe correu de Balaguer marxá á aquesta ciutat l' il·lustre Doctor D. Antoni M.ª Alcover.

Sialí grata y profitosa sa excursió per les nostres encontrades.

JORDI DE SANT JORDI.

Carta de Santiago de Cuba

Distingit company de causa: Ja s' ha constituït Cuba en República, ja el President está en son Palau després d' haver recorregut l' Ylla casi d' un cap á l' altre; per cert qu' en la visita que feu aquí á Santiago, vaig saludarlo en nom de LA COMARCA DE LLEYDA cuan visitá lo Centre catalanista, de quin s' en emportá y en guarda molt bones impresions com ens ho demostra lo cablegrama per ell conestat.

Ja tenim donchs, com dich, lo president en son Palau rodejat de son concell de secretaris plantejant els problemes y solucions que tenen de reconstruhir ó més ben dit aixecar al país de la llastimosa situació en qu' está.

Per de prompte lo nou secretari d, Agricultura, en Emili Terry, es partidari de fomentar els cultius de llegums y altres que fins avuy no s' en feya cas. A més es mostra també amich de fomentar l' industria pecuaria donant totes les franquicies possibles pera que torni al estat á que havia arribat en épocas millors.

També en Diego Tormayo, secretari de Governació te 's proposits d' augmentar en tot quant sigui possible els serveys de vigilancia, preferentment el cos de Guardas rurals qu' es el que té de guardar l' ordre en els camps d' aquí, tant plens en altres temps de gent de males entranyes constituïts en bandolers, y ara d' algún qu' altre d' aquestos qu' els hi agrada molt el viure, pero ab l' esquena dreta. Per ara sembla que hi ha tranquil·litat en los camps qu' es una de les primeres coses qu' es necessita, puig del contrari molts dels qu' hi estan y d' altres qu' es disposan á reconstruhir ses cases y á buscar lo qu' han perdut es quedarian á caseta.

Les tenim també constituïdes y deliberant, les dues cambres, y la veritat sia dita fins ara han fet molt y no han fet res: Figurevos que despres de fer lo nomenclament d' Embaixador á Washington quin ha resultat esser en Gouyal de Quesodos, s' han ocupat no mes que de sous y pensions.

Qu' es fixin els sous esta bé, puig son uns nous administradors y la cosa es natural que cambie, pero pensar en assignar pensions ara que tot just el país comensa á anar pel seu compte, aixó no m' acaba de fer el pés, puig si comensan á donar á 'n en Met y en Xaret sens tenir en compte los comptes del Capitan Gran que deuria presentar en Wood, pel tems qu' han estat aquí ell y el seu llarch estol d'inventors, si no pensen mes qu' en l' avuy y no es recordan del demá, es trovarán que á mitja missa no els arribe el vi de las canadellas.

Y res menys que comensen per assignar una pensió de sis mil duros anuals á 'n en Máxim Gomez á 'n aquet mercenari que á mi may m' ha agradat, y que crech que potser algun dia alguns cubans s' en arpenidiran de tot lo que per ell fan, com quis-cuns que á hores d' ara ja fa temps ho estan. El general com que ja deu estar un tant ben forrat, ha dit qu' ell no podia admetre cap cuarto fins que son exércit no cobrés; despres de tot ha fet ben fet; ni ha molts d' altres que s' ho mereixen mes qu' ell.

Lo tractat de reciprocitat entre els dos paissos segueix en lo mateix lloch ahont estava: els americans en nou Congrés y Senat estan donan allargues al assumpto pro d' una manera tan fastigosa que no sembla sino que fassin put-xinel-lis. Y mentres tant el sucre va agomolantse en los matzems, lo que te 'l zafra no durará gayre més puig les aigües aquest any, un tant avansadores, impedeixen lo seguir molent.

Ja s'acosta San Johan y San Pere hi ab ell, lo carnaval d' aquet país, puig aquí Santiago, les disfresses, els mamarrachos qu' aquí en diuen, comensen aquet dia y no acaban fins á ultims de Juliol.

Y per cert qu' un s'hi diverteix de debó. El dominó va en dansa puig com qu' ho tapa tot es casi l' únich que s' usa. Els balls hi son á trompons, puig aquí en aquet país la ballaruga no hi ha casa ni caseta qui ó fá al compás d' un piano en les acomodades ó be al d' una guitarra y bongó la classe de menestrals no s' hi balla ni poch ni molt en aquestos dies pero lo que á mi mes m' agrada es la gent de color que recordant algunes de les costums africanes, se reuneixen una bona munió y ab instruments tan comuns y tan futils com son una ferra dels de llaurar, un parell de cullerotes maracos y els tabals segueixen tot lo poble cantant ab un tó alegroy ó melancólich algun esribillo qu' ells mateixos se fan, alegran d' altra manera els carrers que tothom que de sa classe els vetu s' hi enganxa encara que no vaigi disfressat, y aixís hi veuren tot barrejat homes y dones, noys y noyes que tots segueixen la marxa ó ball que portan pasantshi dia y nit y si combé, tres ó quatre també.

La rassa blanca ja ho celebra d' altra manera y aixís veuren balls en ses societats com assalts en s's cases y algun que altre passeig en cotxes que omplen á les noyes de confits y serpentes.

En lo Centre catalanista hi ha molta animació pera celebrar algun ball de disfresses en aquestos dies; están ja bastant adelantats los treballs de construcció del Teatre.

Y ara dirém que fins un' altra.
S. C. P.
Santiago de Cuba 8 Juny 1902.

CRÓNICA

—Tot arriba en aquet mon á ovlidarse, fins los acorts del Ajuntament.

L' any passat s' acordá que s' traguessin los kioscos establerts en la plassa de Sant Johan pera la venda de carns, y segons pareix ha quedat ja ovlidat tal acort, y lo mes estrany no es encara que 's propietaris l' eludeixin, sino que 'l Ajuntament pague municipals y serenos que estan encarregats de posar á ratlla als contraventors.

—Al vehí poble de Torres de Segre s' ven la carn á mitja pesseta la tersa; á Lleyda la venen á noranta céntims.

Ni per rahó dels consums, ni per rahó de lloguers, ni per cap rahó del mon está justificada la diferencia de coranta céntims per tersa que se li cobra de mes al consumidor de Lleyda.

—Los hortolans de Sudanel de any en any s' esmeren mes en lo cultiu de les tomates, pero 's coneix que tenen un Ajuntament que está renyit ab aquell esmero, perque mirin si n' hi té poch de cuidado en arreglar lo cami del pas del riu, que los carruatges hi passen ab 95 probabilitats de volcar de cada 100, y pensar que costaría tan poch de arreglarho!

—Quan son al poder los conservadors y si es Alcalde lo Sr. Costa, tot son obres de reparacions de carrers y paseijos, tot es moviment de gent trevalladora per compte de la Ciutat.

Cauen los conservadors y pujan los fusionistes, ja s' ha acabat tot, aquestos deuen guardar los diners pera que 's rovelen dins de la caixa municipal, puig n' han d' haber estalviat molts ab un any y pico que son al poder.

Pero ara 'ns recordém haber llegit en algun confrare local que 'l Ajuntament deu tres ó quatre mesos de empleats y 40.000 pessetes á la Societat eléctrica.

No gastant ab obres y habent aumentat los llogaters dels puestos públics y 's drets de enterraments en lo cementiri, no enteném d' ahont poden sortir los deutes.

Confessém nostra ineptitud, y que conste que no 's volem fer favor als conservadors, perque si 'ns donessen á triar entre uns y altres, ens quedariem sense cap.

—Lo Sr. Agelet Romeu (D. Antoni), proposá al Ajuntament que s' obrís á Secretaria un registre de bestia, acordantse de conformitat.

¿Pera que 'l deu voler lo Sr. Agelet aquet registre, pera sapiguer si paga 'l arbitre municipal tot lo bestia que acut als mercats mensuals? Es ser massa curios aixó perque aquestos datos ja 's té á Contaduría, si tothom diu la veritat y allí s' hi apunten, que es de suposar que si.

—Lo divendres prop passat celebrá 'l nostre Ajuntament sessió de segona convocatoria assistenthi 'l Alcalde D. Romá Sol y tres regidors.

Aquesta falta de asistencia, ja ho sabem que no perjudica á la Ciutat, per que tant val si 's regidors hi son com si no á les sessions per lo que hi fan, pro 'l article 98 de la lley municipal imposa quatre pesetas de multa als Alcaldes, Tinentes ó Regidors que no concorren ab puntualitat á les sessions, no impidintho justa causa que acreditarán.

Vergonya es que Lleyda tolere y mire ab tanta indiferencia la forma en que 's venen administrant los interessos comunals de la població per aquestos partits del turno pacífico.

Si 's demanan datos de contabilitat, nó 's publican per qué, ó no convé als manglejadores de la Casa de la Vila que surtin á la claror, ó per que lo desgavell en aquella casa es tan gran que ningú allí sap per ahon va. Ve 'l época de formar lo presupost adicional y 's passa sense ferlo; arriba lo de formar 'l ordinari y tampoco se compleix ab aquesta obligació, y si 's compleix tart y malament, puig que al Govern civil nó 's pogué autorisar lo projecte de presupost que 's formá per 'l actual exercici, per haberse presentat tart y mal fet.

De una gestió tan desgraciada ¿qué es lo que 'n pot surtir?

Lo poble no té mes garantia en aquet cas que 'l Autoritat superior Civil de la provincia; si aquesta, per efecte d' organizació, ó per que alts debers polítics á que atendre, eridan la seua atenció cap á un' altra banda, desate aquells interessos, queda sense correcció l' abús y 'l descarat se 'n aprofita.

No; Sr. Schwartz, no deu consentirse per mes temps que Lleyda estigue sense presupost municipal ordinari; no, no deu consentirse per mes temps, que 's cobrin impostos sense estar autorisats; no, no deu consentirse per mes temps que 's passi sense complirse 'l paragraf primer del article 166 de la lley municipal; no, no deu consentirse per mes temps, que 's celebren sessions de segona convocatoria pera que siguen válits los acorts que prenguin tres ó quatre concejals.

No per que siguin del partit los Regidors que avuy constitueixen 'l Ajuntament, están exemps de cumplir lo que está manat, y ja que la única garantia del poble de Lleyda resideix en la autoritat del Govern civil, es just, es de necessitat que ab ma farta 's posi terme á un estat de

coses tan escepcional, per no calificarlo mes graficament.

Si aixís no 's fa y 'l poble de Lleyda continue deixantse administrar per gent que en tant poch lo tenen, direm que Lleyda té lo que mereix.

—Les asseres de la baixada de la Trinitat, váigilas á veurer Sr. Batlle, si baixant no cau de lo malament que están, será per que no estará deixat de la ma de Deu.

—«L' administració de contribucions de Barcelona en circular fetxa del 2, concedeix lo plasso d' un mes als Ajuntaments d' aquella provincia, que á la fi del passat, resultan deutors per lo segon trimestre de consums del corrent any y tingan establert lo sistema de repart vehinal, pera que ingressin l' import dels seus descoberts; transcorregut que siga dit plasso sense haverho verificat, serán declarats responsables ab los seus propis bens los alcaldes y regidors de las respectivas Corporacions.

La mateixa dependencia concedeix altre plasso de quinze dies als Ajuntaments que 's troban en idénticas condicions y quin medi pera recaudar l' impost siga 'l Administració municipal, los Concerts gremials ó l' arrendament, ab lo ben entés que para aquestas corporacions se nomenarán comisionats que intervinguin los fondos municipals, fent ús al mateix temps de la facultat d' inspeccionar los llibres que ab arreglo á lo determinat en l' article 18 del Reglament de 11 d' Octubre de 1898, deuen portar les Administracions de consums, tot aixó sens perjudici de les responsabilitats que pujan exigirselsi com á malversadors dels fondos de 'l Hisenda.»

—Ab atent B. L. M., escrit en nostra llengua, ens ofereix son despaig de Notari en lo vehí poble de Borges d' Urgell, lo nostre amic en Ramon Arqués y Arrufat, quina deferencia agraím ab tota l' ánima desitjantli prosperitats en la carrera.

—Aquestos dies ha publicat lo Butlletí oficial de la provincia diferents relacions de finques que tenen de expropiarse en los pobles de Sarroca, Sudanel, Sunyer y Montoliu y han de ocuparse per la construcció del segon tram de la carretera de les Garrigues.

Sols falta que l' empresari active 's treballs y que 's propietaris no posin entrebanchs en les valoracions de terrenos pera que aviat pugue donarse l' obra al servey públich.

Cronometres Lip en or

Marca acreditadíssima de 200 á 550 pessetas, se venen en la renombrada rellotgeria de BONAVENTURA BORRÁS Y FILL, Major 26, davant de Sant Francesch.—LLEYDA.

—Moviment de trens de passatgers en l' Estació de Lleyda, desde 'l 1.º de Juliol de 1902.

Arriban á l' Estació de Lleyda:

De Saragossa (correu).	12'25
De Saragossa (mixte).	4'32
De Selgua (discrecional).	21'31
De Barcelona (correu).	12'2
De Barcelona (mixte).	22'38
De Sant Guim (discrecional).	8'31
De Tarragona (correu).	12'35
De Tarragona (mixte).	21'57

Surten de l' Estació de Lleyda:

Cap á Tarragona (mixte).	5'28
Cap á Tarragona (correu).	16'5
Cap á Sant Guim (discrecional).	16'57
Cap á Barcelona (mixte).	4'52
Cap á Barcelona (correu).	12'50
Cap á Selgua (discrecional).	6'35
Cap á Saragossa (mixte).	23'4
Cap á Saragossa (correu).	15'22

Hores de meridiá de Greenwing.

Los billets á preu reduhit servirán pera tots los trens que portin wagons de la classe corresponent.

—Fires de Catalunya durant lo present mes:

9, Arenys de Mar; 12, Esparraguera y Pallejá; 17, Malgrat; 15, Lleyda; 19, Vilaseca; 22, Massanet de la Selva; 25, Amposta, Reus, Torroella de Montgrí y Sant Salvador de Toló; 26, Torá y Avinyó y 27, Mataró.

—Durant la setmana passada foren ingressades en la Caixa d' Estalvis 9310 pessetes per 23 imposicions; haventse satisfet 11.398'86 pessetes á petició de 25 interessats:

—Sr. Alcalde: d' aquells terrenos que hi há entre l' extrem superior del passeig dels acers, en los Camps, fins al davant de la porta de la jardineria de la Vda. de Puig ¿qué n' hem de fer?

Ara per' ara no fan sino fástich.

Aygües y Banys

D' ALCARRAS

Aplicables ab éxit excelent al tractament de les enfermetats humorals, discrássiques y distrófiques, (herpetisme, linfatisme, reumatisme, hidropesia y catarros crónichs).

TEMPORADA OFICIAL

De 15 de Juny á 30 de Setembre

Surten tots los dies carruatges de la Posada de la Barca á dos cuarts de sis del matí y á los tres de la tarde, retornant á dos cuarts de nou y á dos cuarts de vuit respectivament.

BUTLLETÍ BURSÀTIL

Interior.	72'25
Amortizable 5 %.	93'60

Accions

Norts.	53'50
Alacants.	80'50
Orenses.	28'50
Banch d' Espanya.	461'00
Tabacalera.	408'00

Obligacions

Segovies 5 %.	103'25
Almanses 5 %.	103'25
Id. 3 % adher.	73'00
Id. 3 no adher.	58'50
Franses 4 1/2 %.	100'25
Id. 2 1/2 %.	77'90
Municipals 6 %.	104'50
Id. 5 %.	99'00
Orenses.	49'00
Madrid, Saragossa y Alacant.	102'00
San Joan de les Abadeses.	75'00
Canal d' Urgell.	86'50
Alacants.	99'75

Cambis sobre l' extranger

Londres á 90 dias fetxa.	34'05
Id. á la vista.	34'50
Paris á la vista.	36'75

Preus del or

Centens Alfons.	35'50
Id. Isabelins.	40'00
Unses.	36'00
Monedes 20 pessetes.	35'50
Or menut.	32'90
Franchs.	36'00
Lliures.	36'00
Dollars.	36'00
Marchs.	36'00
Or Catalanista.	41'00

OBRA DE PROPAGANDA CATALANISTA

L'AS DE BASTOS

PER M. ROGER DE LLURIA

Jáco, tacó, tunda ó filípica al "Peligro Nacional" que escriue ren D. Joseph Martos y D. J. Amado y Reygondaud

PREU: UNA PESSETA

LA VERITAT

JOAN GENÉ MAJOR, 63

Gran deposit de panyeriá de totes clases. Complet assortit de corbates, gèneros de punt y roba blanca pera caballer. Se confeccionan camisàs a mida.

LA CASA QUE VEN MES BARATO DE LLEYDA

Disponible

INCREDIBLE VERITAT!!

Un anell pera senyor, or de lley, ab hermosissim brillant.	50 ptes.	Un parell d'arracades pera senyoret a, or de lley, ab esplendits brillants.	25 ptes.
Idem ab brillant doble de gròs.	100 »	Idem id. pera senyora, or de lley, ab hermosissims brillants.	50 »
Una agulla pera senyor, or de lley, ab esplendit brillant.	25 »	Idem id. ab brillant doble gros.	100 »
Agulles id. id. ab brillant molt gros.	50 »	Un parell d'arracades de nena (especialitat pera verdader regaló) or de lley y esplendits brillants.	25 »
Anells pera senyora y senyoret a, or de lley, ab hermosissims brillants.	25 »		

Or garantísat de lley 18 quilats y brillans quimicament perfectes, mes hermosos y de mes valor per sa constan brillantó y esplendor que 'ls verdaders. Des. composició de llum, duresa, lapidació perfecta, imitació maravillosa.

Regalo 5000 PESSETES a qui distingeixca los brillans Alaska de 'ls lligitims.

A tot comprador no conforme ab lo gènero, se li torne 'ls quartos al acte.

Enviar la mida dels anells, presentla ab un fil pel voltan del dit.

Unica y verdadera ocasió pera gastar be 'ls diners en regalos, sent sempre 'l seu valor superior al cost.

No 's fan descomptes: no 's concedeix representacions; no s'envian catalechs, dibuixos, ni mostres.

Envio franch de tot gasto en caixeta valors declarats y per correu pera tota Espanya y illas.

No se serveix cap petició no acompanyan son import en billets del Banch d' Espanya en carta certificada ó valor declarat.

Unich representant general: Societat or y brillans Am: Alaska.

G. A. BUYAS.-Corso Romana, 18-Milan (ITALIA)

Imprempta, * Fotograbat, * Librería y Papereria

JOSEPH A. PAGÉS

Major 49, y Blondel 25

LLEYDA

En aquest Establiment, s'hi imprimeixen tota mena de treballs tipogràfichs ab gust y preus molt economichs com també compte en lo ram de librería ab un grañdios y variat assortit de objectes pera escriptori a preus inverosimils.

S' en encarrega ademés de la confecció de sellos de metall y pera lacrar a preus pe catálech.

Manel Pujades

MAJOR, 26, LLEYDA

Confitería y pastelería * * * * *

Vins generosos de les millors marques * * * *

* * * * * Dolsos de totes menes

Especialitat de la casa: **Caramelos Pujades**

LA COMARCA DE LLEYDA

SETMANARI CATALANISTA

(ADHERIT A LA UNIO)

Preus de suscripció: Any, 4 pessetes.-Estranger, 8-Número corrent, 5 céntims.

Redacció y Administració.-Rambla de Fernando, 11, 1. pis^{er}